

SUOMEN RAKENNUSKULTTUURIN YLEISLUETTELO		MUSEOVIRASTO
ALUEINVENTOINTILOMAKE		
1. Lääni Itä-Suomi	3. Alue	
2. Kunta Iisalmi	POHJOLANKATU 291	
4. Kylä / Kaupunginosa 1	5. Omistaja(t)	
6. ALUEEN JA ALUEELLA OLEVIEN RAKENNUSTEN KUVAUS JA HISTORIA		
<p>Kauppalan asemakaavan laati Kuopion lääninagronomi Alfred Sjöström 1877. Suunnitelmassa Pohjoisvaltakatu, nykyinen Pohjolankatu, oli sommiteltu koko pituudeltaan puilla reunustetuksi ”esplanadiksi”.</p> <p>Katujen kunnostusta tehtiin kaikkia kauppalalaisia velvoittavilla päivätöillä keväisin ja syksyisin. Kauppalankokouksesta 1885 ilmenee, että Pohjoisvaltakatua oli kunnostettu Oluttehdas Oiva Oy:n johtaja W.G Åbergin toimesta ja kadun keskelle oli laitettu koivuistutuksilla reunustettu kävelykatu, ”Esplanaadikatu”.</p> <p>Kadut olivat pitkään sorapintaisia. Alkavan autoliikenteen vaatimuksesta päällystettiin Pohjolankadun itäpuoli nupu- ja lohkokivillä 1932-33 hätäaputöinä. Graniittikivet lohkottiin Paloisvuoresta. Ensimmäinen kestopäällysteinen katu tuli 1956, kun Pohjolankadun länsipuoli Savonkadusta pohjoiseen kaupungin rajalle päällystettiin asfalttikonkilla. Itäpuolella nupukiveys säilyi vuoteen 1990 saakka.</p> <p>Pohjolankatu säilyi vilkkaasti liikennöitynä läpikulkukatuna, kunnes 1996 valmistui kaupungin itäpuolelle ohitustie. Katu toimii edelleen kaupungin pääkatuna.</p> <p>Kadun varrelle sijoittuu useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia.</p> <p>Eteläpäässä torin tuntumassa sijaitsevat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Raatihuone (1899) ja 2. linja-autoasema (1965) sekä 3. Siimeskulman puiset kaupparakennukset (1890-l.) <p>Pohjoiseen mentäessä kadun varrella on yhtenäinen neljän puurakennuksen ryhmä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Villa Verte (1890-luku?) 5. Naistenyhdistyksen talo (1900-l. alkup.) 6. Työväentalo (1908) sekä 7. Lappalaisen talo <p>Lähistöllä on myös</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Pohjolankatu 16 b:n (Iisalmen Varaosa) puinen rakennus (1900-l. alku?) ja 9. Pohjolankadun pohjoispäässä Osuusmeijerin tuotantorakennus (1909) 		
7. ERIKSEEN LUETTELOIDUT KOHTEET (suluissa inventointikortin numero)		
Raatihuone (226), Linja-autoasema (250), Siimeskulma (244), Villa Verte (233), Naistenyhdistyksen talo (215), Työväentalo (217), Lappalaisen talo (262), Pohjolankatu 16 b (242), Osuusmeijeri (241, purettu v. 2002)		

8. SÄILYSEDELLYTYKSET

Pohjois-Savon maakuntakaava 2030:ssä (7.12.2011/YM) Pohjolankatu sitä reunustavine rakennuksineen on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi alueeksi (MA1).

Iisalmen keskustaseudun osayleiskaavassa (26.3.2007/KV) alue merkitty maakunnallisesti tai paikallisesti tärkeäksi kulttuuriympäristöksi.

Rakennuksista asemakaavassa on suojeltu vain Raatihuone (ak 317, 15.12.2003)

Pohjolankadun koivukujan puusto on uusittu 2000-luvun vaihteessa.

9. LUETTELOINTIPERUSTE

Pohjolankatu Iisalmen pääkatuna on kaupunkikuvan merkittävistä elementeistä ja ”iisalmelaisuutta ” luova tekijä. Katu koivukujineen perustuu viime vuosisadan asemakaavoitukseen. Pohjolankadun rakennukset edustavat eri vuosikymmenien rakentamista. Erityisesti Villa Verte, Naistenyhdistyksen talo, Työväentalo ja Lappalaisen talo muodostavat katkelman ”vanhaa” Pohjolankatua.

10. Rakennus-historiallinen	x
11. Historiallinen	x
12. Maisemallinen	x

13. OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIRROS

1. Raatihuone
2. linja-autoasema
3. Siimeskulman puiset kaupparakennukset
4. Villa Verte
5. Naistenyhdistyksen talo
6. Työväentalo
7. Lappalaisen talo
8. Pohjolankatu 16 b
9. Osuusmeijerin tuotantorakennus

14. VALOKUVAT

15. LÄHTEET (kirjallisuus, piirustukset, asiakirjat)

Iisalmen kauppalan ja kaupungin historia 1860-1930
Iisalmen kaupungin historia 1930-69

16. LIITTEET

Liite 1 Arvotus 27.10.2000
Liite 2 Päivitys 5.8.2004

18. LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, päiväys

Mirja Nuutinen 19.3.1997
Helena Naukkarinen
Arvotus 27.10.2000 Mirja Nuutinen
Päivitys 5.8.2004 Tuija Heikkinen
Kaavatie-toja päivitetty 2016

17. SUULLISTA TIETOA ANTANEET

91 POHJOLANKATU

Perustiedot: Kaupunginosa 1

Kohteen laajuus: Taajamakuva

Kulttuurihistorialliset arvot

- ***Rakennushistoriallinen:*** Perustuu A. Sjöströmin vuoden 1877 asemakaavaan. Villa Verte, Naistenyhdistyksen talo, Työväentalo ja Lappalaisen talo muodostavat katkelman vanhaa Pohjolankatua. Puurakennukset harvoja säilyneinä 1800-1900 -lukujen vaihteen puutaloja Iisalmissa.
- ***Historiallinen:*** Rakennukset liittyvät keskeisesti koululaitoksen, käsityö- ja kotiteollisuuskoulutuksen, yhdistys- ja harrastustoiminnan sekä Iisalmen maalaiskunnan hallinnon historiaan.
- ***Maisemallinen:*** Pohjolankatu Iisalmen pääkatuna koivukujineen yksi merkittävimmistä kaupunkikuvallisista ja iisalmelaisuutta luovista elementeistä. Maisemallinen arvo heikentynyt pirstoutuneen rakennustavan ja vähäisen säilyneen vanhan rakennuskannan vuoksi.

Selvitykset ja päätökset:

- Iisalmen kulttuuriympäristön hoito-ohjelma 1998: valtakunnallinen. Alueen yksittäisistä rakennuskohteista maakunnallisia Vanha kunnantalo, Meijeri, Naistenyhdistyksen talo, Työväentalo, Villa Verte, Siimeskulma, Raatihuone ja Linja-autoasema sekä paikallisia Pohjolankatu 16 b, Lappalaisen talo ja Kirkkopuiston kioski. Lisäksi alueeseen rajautuvat valtakunnallisesti merkittävä Kirkkopuiston ja Otavankadun alue sekä maakunnallisesti merkittävät Torin ja Paloisvirran alueet.
- Maakunnallisesti merkittävät kohteet / Teija Ahola 1999: valtakunnallinen
- Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa 24.8.2000 rakennussuojelukohteita Naistenyhdistyksen talo, Työväentalo ja Raatihuone

Kohteen merkittävyys: Esitetään valtakunnalliseksi